

ÚSTŘEDNÍ KONTROLNÍ A ZKUŠEBNÍ ÚSTAV ZEMĚDĚLSKÝ

***Systém výroby a ošetřování dřevěných obalů podle
mezinárodního standardu ISPM 15***

Odbor dovozu a vývozu

Ing. Petr Harašta, Ph.D.

tel.: 545 110 458

Zemědělská 1752/1a, 613 00 Brno

e-mail: petr.harasta@ukzuz.cz

www.ukzuz.cz

SYSTÉM VÝROBY A OŠETŘOVÁNÍ DŘEVĚNÝCH OBALŮ PODLE MEZINÁRODNÍHO STANDARDU ISPM 15

Již v roce 2002 byl vydán Mezinárodní standard pro fyto-sanitární opatření FAO č. 15 Směrnice zavádějící pravidla pro dřevěný obalový materiál v mezinárodním obchodu, který je známý pod zkratkou ISPM 15. Od této doby začaly postupně jednotlivé země po subjektech, využívajících k dovozu zásilek dřevěný obalový materiál (dále „DOM“) požadovat, aby tento materiál splňoval dovozní požadavky v souladu s tímto standardem. Ke standardu se v současné době připojila značná část zemí světa a jeho smyslem je omezení rizika zavlékání a rozšiřování škodlivých organismů, které jsou vázány na DOM, a je prokázáno, že se tímto způsobem šíří. Jedná se především o hádátka borovicové *Bursaphelenchus xylophilus*, tesaříky rodu *Monochamus sp.* a kozlíčka *Anoplophora glabripennis*. Aktuální verze standardu FAO ISPM 15 *Regulace dřevěného obalového materiálu v mezinárodním obchodu* byla vydána v roce 2013.

Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský (ÚKZÚZ), který v České republice (ČR) plní úlohu národní organizace pro ochranu rostlin, odpovídá za certifikaci provozovatelů technických zařízení pro tepelné ošetřování DOM a výrobců DOM. Zajišťuje, aby DOM vyráběný a ošetřovaný v ČR splňoval požadavky kladené na něj národními předpisy a mezinárodním standardem ISPM 15.

Pokyny standardu zahrnují všechny DOM používaný v mezinárodním obchodu, který může být cestou pro šíření a zavlékání škodlivých organismů představujících riziko hlavně pro živé stromy. Jedná se o DOM, jako jsou bedny, krabice, laťové bedny, palety, kabelové bubny, cívky/kotouče, které jsou často dováženy společně se zbožím všeho druhu a většinou nepodléhají dovozní rostlinolékařské kontrole. Požadavky se týkají také dřeva pomocného, sloužícího k podepření, založení nebo proložení zásilek.

Proklady a pomocné dřevo, **kte-ré jsou vyrobeny ze dřeva stejného typu a kvality splňující stejné fyto-sanitární požadavky jako dřevo v zásilce** (zásilka, kde je dovážena komoditou dřevo), mohou být považovány za součást zásilky a nemusí být v souvislosti s tímto standardem zvlášť ošetřeny a označeny.

Standard vyjmenovává i výjimky, kdy požadavky na ošetření a označení DOM nemusejí být plněny. Do této kategorie spadají dřevěné obaly a předměty, které nepředstavují riziko pro šíření a zavlékání škodlivých organismů a jsou z tohoto standardu vyjmuty:

- DOM vyrobený výhradně z tenkého dřeva (o tloušťce 6 mm nebo méně),
- DOM vyrobený zcela ze zpracovaného dřevěného materiálu, jako je překližka, dřevotřískové desky, plošně lisované desky (OSB) nebo dýha, které byly vyrobeny za použití lepidla, tepla nebo tlaku, nebo jejich kombinací,

- sudy na víno a lihoviny, které byly zahřívány během výroby,
- dárkové krabice na víno, doutníky a další komodity vyrobené ze dřeva, které bylo zpracováno a/nebo vyrobeno způsobem, který je učiní učitými škodlivých organismů,
- piliny, hobliny a dřevitá vlna,
- dřevěné součásti trvale připojené k dopravním prostředkům a kontejnerům.

PROVOZOVATELÉ TECHNICKÝCH ZAŘÍZENÍ (SUŠÁREN) A VÝROBCI DOM

Zákon č. 326/2004 Sb., o rostlinolékařské péči a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon“), obsahuje požadavky pro provozování technických zařízení, ověřování jejich způsobilosti k provádění tepelného ošetřování dřevěných obalů a jejich označování mezinárodní IPPC značkou. Tato část zákona reaguje na revizi standardu ISPM 15 z roku 2009, která zavádí přesná pravidla pro označování DOM a přináší zprůsňování požadavků na provozovatele technických zařízení. Prováděcí vyhláškou je **vyhláška č. 384/2011 Sb., o technických zařízeních a o označování dřevěného obalového materiálu** (dále jen „vyhláška“). Vyhláška obsahuje vedle vzorů značky IPPC a způsobů označování také technické a technologické požadavky na technická zařízení, jejich provozovatele a na výrobu a označování DOM.

Zákon a vyhláška stanovují podmínky, za kterých lze v ČR provozovat technická zařízení k provádění ošetřování DOM pro potřeby mezinárodního obchodu a vyrábět DOM ke stejnému účelu dle uvedeného standardu a za kterých jsou subjekty provozující sušárny a vyrábějící DOM zapisování do rejstříků provozovatelů sušáren a výrobců DOM.

PROVOZOVATELÉ SUŠÁREN

1. Technické požadavky

- 1.1 Minimální hodnota teploty, která musí být zařízením dosažena, je 56 °C při minimální době trvání 30 minut. Tato teplota musí být dosažena nepřetržitě v celém profilu dřeva, a to včetně jeho jádra.*
- 1.2 Technické zařízení musí být vybaveno záznamovým zařízením k měření teploty jádra dřeva, minimálně s jednou teplotní sondou k měření teploty vnitřního prostoru zařízení a minimálně jednou teplotní sondou k měření teploty ve dřevě (v jeho jádru). Záznamové zařízení může být buďto součástí řídicí jednotky technického zařízení nebo jako doplňková výbava technického zařízení použitá k uvedenému účelu podle jeho návodu k obsluze.*
- 1.3 Označení technického zařízení musí být provedeno na viditelném místě a obsahovat tabulku s označením schválené metody ošetřování a popis umístění teplotních sond v komoře zařízení.*

Obr. 1 – Obalový materiál připravený v komoře sušárny k tepelnému ošetření

2. Technologické požadavky

- 2.1 Teplotní sonda k měření teploty dřeva v jádru se umísťuje do nejchladnějšího místa komory technického zařízení nebo v co největší blízkosti tohoto místa. Nejchladnější místo v komoře je určeno na základě výsledku kontrolního měření ÚKZÚZ.
- 2.2 Odměřování minimální požadované doby ošetřování (tj. 30 minut) je zahájeno od okamžiku, kdy je na teploměru záznamového zařízení zaznamenána hodnota 56°C. Po tuto minimální dobu nesmí teplota klesnout pod tuto stanovenou hodnotu.
- 2.3 V případě, kdy je technické zařízení vybaveno více teplotními sondami, je měření zahájeno v okamžiku, kdy teplota na všech sondách dosáhne 56°C, dále se postupuje podle bodu 2.2.

VÝROBCI DOM

1. Výrobce ošetřeného dřevěného obalového materiálu

- 1.1 smí k výrobě dřevěného obalového materiálu, který hodlá označit značkou přidělenou podle bodu 2 (Společné požadavky pro provozovatele sušáren i výrobců DOM, viz. níže), použít pouze dřevo ošetřené v souladu s technickými a technologickými požadavky, uvedenými v §68 odst. 4 písm. b),
- 1.2 je povinen dodržovat technologické požadavky kladené na označování dřevěného obalového materiálu a postupovat podle technologického postupu schváleného ÚKZÚZ,
- 1.3 oznamuje ÚKZÚZ bez zbytečného odkladu jakékoliv změny v postupu označování dřevěného obalového materiálu, které mohou vést

k nedodržení technologických požadavků uvedených v písmeni b), a ukončení označování dřevěného obalového materiálu.

2. Technologické požadavky

- 2.1 K výrobě dřevěných obalů používat pouze dřevěný materiál ošetřený subjekty oprávněnými provádět tepelné ošetřování tohoto materiálu.
- 2.2 Evidovat výrobu dřevěných obalů z ošetřeného dřevěného materiálu (zejména jejich druhy a množství) spolu s doklady o nákupu ošetřeného dřevěného obalového materiálu po dobu nejméně 5 let.
- 2.3 Evidovat způsob, data, čas a místo značení dřevěného obalového materiálu (po výrobě, při expedici, u příjemce, apod.),

Společné požadavky pro provozovatele sušáren i výrobce DOM

- (1) Právníká nebo fyzická osoba, která není zapsána v rejstříku provozovatelů technického zařízení podle § 68 a rejstříku výrobců ošetřeného dřevěného obalového materiálu podle § 69, nesmí označovat ani opatřovat dokladem o provedeném ošetření dřevo ani dřevěný obalový materiál.
- (2) Provozovatel technického zařízení a výrobce ošetřeného dřevěného obalového materiálu, který je držitelem rozhodnutí ÚKZÚZ (roślinolékařské správy) podle § 68 odst. 3 a § 69 odst. 2, smí používat pouze značku přidělenou mu ÚKZÚZ, a to pouze
 - a) k označování dřeva nebo dřevěného obalového materiálu ošetřeného v technickém zařízení uznaném podle § 68 odst. 3 a při dodržení technického a technologického postupu uvedeného v § 68 odst. 4 písm.b) a nebo v §69 odst. 3 písm.b),a
 - b) způsobem stanoveným prováděcím právním předpisem.
- (3) ústav vede rejstřík technického zařízení podle § 68 a rejstřík výrobců ošetřeného dřevěného obalového materiálu podle § 69 a zveřejňuje jej dálkovým přístupem.

Obr. 2 – Příklad správného značení v souladu se standardem ISPM č. 15

- (4) Ústav zruší rozhodnutí o uznání způsobilosti technického zařízení, o zápisu do rejstříku provozovatelů technického zařízení podle § 68 nebo rejstříku výrobců ošetřeného dřevěného obalového materiálu podle § 69 a o přidělení značky pro označování dřevěného obalového materiálu ošetřeného v uznaném technickém zařízení provozovatele a nebo označování dřevěného obalového materiálu jeho výrobcem, jestliže zjistí, že držitel rozhodnutí není způsobilý k označování ošetřeného dřevěného obalového materiálu podle mezinárodního standardu tím, že nesplňuje technické nebo technologické požadavky uvedené v § 68 odst. 4 písm. b) a nebo technologické požadavky uvedené v § 69 odst. 3 písm. b).

METODY OŠETŘOVÁNÍ DOM

Metoda HT (heat treatment) – tepelné ošetření – **jediná mezinárodně uznávaná metoda, která je v ČR povolena!** Tepelné ošetření je postup, při kterém je komodita zahřívána tak, aby bylo dosaženo stanovené minimální teploty v průběhu minimální stanovené doby podle úředně uznané technické specifikace ISPM 15.

Standardem ISPM 15 jsou stanoveny minimální hodnoty pro tepelné ošetření: **56°C po dobu 30 minut**, měřeno v jádru dřeva!

Metoda MB (methylbromid fumigation) – fumigace je metoda využívající chemickou látku metylbromid. Standard uvádí přesné podmínky jejího použití (zejména dávkování a dobu expozice). **Tato metoda není v ČR využívána, protože je zakázáno tuto látku používat** s ohledem na její negativní vliv na ozonovou vrstvu a v ČR není žádný subjekt, který je držitelem osvědčení ÚKZÚZ k využívání této metody pro potřeby ošetřování DOM.

Metoda DH (dielectric heating) – mikrovlnné ošetření – **metoda zařazená do ISPM 15 v roce 2013, v ČR zatím nerozšířena.**

Označení ošetřeného DOM se provádí dle požadavku zákona a standardu ISPM 15. Označení musí být stálé, čitelné, neprenosné, **nesmí být napsáno ručně nebo provedeno červenou nebo oranžovou barvou** a musí být provedeno na nejméně dvou protilehlých stranách DOM.

ŽÁDOSTI O ZÁPIS DO REJSTŘÍKŮ

Osoby žádající o uznání způsobilosti sušárny a zápis do rejstříku provozovatelů anebo o zápis do rejstříku výrobců DOM předloží ÚKZÚZ vyplněný formulář žádosti o uznání způsobilosti a zápisu do rejstříku. Součástí žádosti musí být zpracovaný technologický postup provozování sušárny, provádění ošetřování, výroby a označování DOM. Více informací lze nalézt na webových stránkách:

<http://eagri.cz/public/web/ukzuz/portal/dovoz-vyvoz/dreveny-obalovy-material/informace-k-susarnam/> pro provozovatele sušáren nebo

<http://eagri.cz/public/web/ukzuz/portal/dovoz-vyvoz/dreveny-obalovy-material/informace-pro-vyrobce-dom/> pro výrobce DOM.

ÚKZÚZ v obou případech provádí šetření na místě, na základě kterého následně vydává ve správním řízení rozhodnutí o zápisu do rejstříků. V případě uznání funkční způsobilosti sušáren a zápisu do rejstříku provozovatelů sušáren je místní šetření rozšířeno o ověření způsobilosti

Obr. 3 – Tepelné ošetřování DOM probíhá v sušárnách dřeva

sušárny. Ověření zahrnuje kontrolu ověřované sušárny, jejího vybavení požadovanými teplotními čidly, celkového provedení sušárny, včetně napojení na zdroj energie pro její vytápění. Po tomto kroku následuje ověření schopnosti sušárny dosáhnout požadovanou teplotu ošetřovaného DOM. Toto ověření je provedeno měřením teploty DOM umístěného v komoře sušárny při kontrole. Ověřovaná sušárna musí být v provozu a v komoře musí být umístěno dostatečné množství DOM, aby mohla být teplota dřeva změřena pokud možno v celém profilu komory. Kontrolní měření je prováděno na předem určených místech komory. Tímto způsobem je zjišťována schopnost dosáhnout požadovanou teplotu a také rozložení teploty v profilu komory tak, aby bylo možné určit nejchladnější místo v komoře. Do tohoto místa pak musí být umísťována sonda sušárny, aby se zaručilo dosažení požadované teploty DOM v celém profilu komory. Způsobilé sušárny musí být dle požadavku zákona vybaveny dvěma sondami pro měření teploty. Jedna sonda pro teplotu vzduchu v komoře, druhá pro teplotu DOM (v jádru dřeva).

Z ověření sušárny ÚKZÚZ zpracovává protokol o kontrole, který je přílohou rozhodnutí o uznání způsobilosti a o zápisu do rejstříku provozovatelů sušárny. Součástí protokolu je také rozpis umístění kontrolních teplotních sond (při každém ověření sušárny je používáno 12 sond) a také hodnoty teploty dosažené v místech jejich umístění v komoře sušárny.

UZNÁNÍ ZPŮSOBILOSTI A ZÁPIS DO REJSTŘÍKU PROVOZOVATELŮ SUŠÁREN A VÝROBCŮ DOM

Na základě technického hodnocení a kontrolních měření je vydáno, v rámci správního řízení, uznaným sušárnám osvědčení/certifikát a je přidělen vzor IPPC značky. Podmínky, za kterých probíhá certifikace technických zařízení v ČR, jsou plně v souladu se standardem ISPM 15. ÚKZÚZ provádí registraci sušáren podle interního metodického postupu. Žadatel o zápis do jednoho z rejstříků po splnění požadavků a provedeném šetření obdrží při kladném výsledku kontroly rozhodnutí o zápisu

do rejstříku, jehož součástí je výše uvedený protokol o kontrole, osvědčení o uznání způsobilosti a zápisu do rejstříku v českém jazyce a vzor značky IPPC s unikátním evidenčním číslem, přiděleným žadateli, který slouží jako podklad pro výrobu vlastní IPPC značky pro označování ošetřených DOM.

Tato rozhodnutí mají dobu platnosti dva roky v případě provozovatelů sušáren a tři roky v případě výrobců DOM.

Za provedené odborné úkony při místním šetření jsou účtovány náklady dle sazebníku podle vyhlášky č. 221/2002 Sb., v platném znění.

ÚKZÚZ zveřejňuje na webových stránkách:

<http://eagri.cz/public/web/ukzuz/portal/dovoz-vyvoz/seznam-susaren.html>

seznam subjektů zapsaných do rejstříku provozovatelů sušáren a výrobců DOM, s vyznačením subjektů, jejichž činnost v ošetřování a výrobě DOM byla pozastavena nebo zrušena, tzn. **subjekty, které byly z rejstříků vyřazeny a NESMÍ pokračovat v uvedené činnosti**. S ohledem na změny v tomto seznamu je vhodné, aby si subjekty, které nakupují ošetřené a označené DOM, ověřily, zda sušárna nebo výrobce nemá činnost po zastavenou nebo zrušenou.

KONTROLA ÚKZÚZ

ÚKZÚZ zajišťuje podle § 74 zákona dozor nad dodržováním podmínek pro provozování technických zařízení a označováním DOM.

Pokud subjekty neplní podmínky stanovené zákonem, může jim být vydán zákaz provozování technického zařízení nebo zákaz označování DOM podle § 76 zákona a v nejzazším případě může být takový subjekt vyřazen z evidence/rejstříku ÚKZÚZ.

Z výše uvedených informací vyplývá, že provozovat sušárnu, **vyrábět, ošetřovat a označovat DOM v souladu s požadavky může pouze subjekt, zapsaný v rejstříku ÚKZÚZ.**

SANKCE

Pokud některou z uvedených aktivit provádí subjekt zapsaný v rejstříku nebo i další subjekt v rozporu se stanovenými podmínkami **nebo subjekt, který k tomu není dle § 68, 69 a 69a) zákona způsobilý a oprávněný**, dopouští se správního deliktu. Za provedení správní delikt může být subjektu dle § 79d odst. 1 písm. d) zákona uložena pokuta do výše 50 000,- Kč, jedná-li se o fyzickou osobu, anebo dle § 79e odst. 1 písm. e) zákona až do výše 200 000,- Kč, jedná-li se o právnickou anebo podnikající fyzickou osobu.